

muinais- tutkija

SUOMEN ARKEOLOGISEN
SEURAN TIEDOTUSLEHTI 2/1985

muinaistutkija

2/1985

SISÄLTÖ

TOIMITUS ILOITSEE...	2
HEIKILLE JA MARKUKSELLE - Siiriäinen	3
TEKNIikka, ARKEOLOGIA, AJATTELU - Hiekkänen	4
STATUS QUO - MATISKAISEN MUKANA 3. VUOSI- TUHANNELLE - Seger	9
PAINOSTA TULLUTTA	13
LA PENSÉE SAUVAGE - Kokkonen	14
ARKEOLOGIN I FINLAND, EN VETENSKAP? - Fewster	17
MOOTTORITIEKÖ RAPOLAN LINNAVUOREN JUURELLE? - Hirviluoto	20
SUOMEN ARKEOLOGISEN SEURAN LAUSUNTO 29.3.1985	24
POHJOISMAINEN ARKEOLOGIKOKOUS TURUSSA ELOKUUSSA 1985 - Pihlman & Tiitinen	26
TURUN YLIOPISTON ARKEOLOGIAN OSASTON TEKEILLÄ OLEVAT PRO GRADU- JA LAUDATURTUTKIELMAT	28
LEPPÄÄHO JA LITHOFAGUS - Matti	29
SAKSITTUA	31
OFFERKÄLLAN - Tegengren	32

Vastaavat toimittajat: Elvi Linturi, Anne Vikkula
Painos: 100

Ilmestyy neljä kertaa vuodessa

Toimituksen postiosoite: Suomen arkeologinen seura
Muinaistutkija
c/o HY Arkeologian laitos
PL 913

ISSN 0781-6790

00101 HELSINKI 10

TOIMITUS ILOITSEE...

...siitä, että kollegat ovat toipuneet talviunesta ja aineistoa on kertynyt. Edellisessä numerossa julkaistu Heikki Matiskaisen artikkeli on kirvoittanut keskustelun arkeologia 2000-teeman tiimoilta ja sen ulkopuoleltakin. Päällimmäiseksi kysymykseksi näyttää nousevan teorianmuodostuksen ja metodologian asema arkeologiassa yleensä ja opetuksessa erityisesti. Tieteenteorian opetuksen nakkaaminen roskakoriin ei saa kantatusta ja voidaankin kysyä, onko tieteen tekeminen ylipäätään mahdollista ilman teoriaan pohjaavaa päämäärien ymmärtämistä? Siinä tapauksessa tietenkin on, jos arkeologian tärkeimpänä päämääränä on tehdä arkeologit onnellisiksi, niin kuin asia joskus on määritelty... Mutta puhummeko silloin tieteestä vai jostakin muusta?

Muinaisjäännösten suojelu on yksi osa arkeologian monimuotoisesta tehtäväkentästä. Nyt puhuttaa Rapolan linnavuori tai pikemminkin sen viereen kaavailtu moottoritie, jonka rakentamista paikalliset luonnonsuojelijatkin kuuluvat kannattavan! Aiheesta keskusteltanee perusteellisemmin Lammin arkeologian päivillä 2.-3.5.1985. Sinnehän kai jokainen on tulossa ?!

Toivomme keskustelun jatkuvan vilkkaana vielä syksylläkin - sekä näistä että uusista aiheista. Lehden seuraava numero ilmestyy syyskuussa; siihen tarkoitettun aineiston toivomme olevan perillä 17.8.1985 mennessä.

Hauskaa Vappua ja lämmintä kesää!
Lammilla tavataan!

Esko Taitava

KOKOUSKUTSU !!!

Suomen arkeologisen seuran kokous pidetään 2.5. klo 20
Lammilla arkeologian päivien yhteydessä. TERVETULOA!!!

Ari Siiriäinen

HEIKILLE JA MARKUKSELLE

Heikille. Luin juttusi kahteen kertaan ja väsyin. Jotenkin tuntui kuin soppaasi, johon olit jostakin syystä sotkenut Juntusen Kallet, keskeneräiset - tuskin aloitetut - tutkimusprojektit, organisaatioehdotukset ym yhdeksi sotkaiseksi massaksi, sisältyisi kömpelöitä vihjailuja ja pikkuilkeyksiä, joihin pitäisi vastata. Aloitinkin jo vastineen sepittämissä, mutta en saanut oikein otetta ja heitin sikseen. Sovitaan, että jossakin sopivassa yhteydessä, jot katsot aiheelliseksi ja viitsit täsmentää teemat, palaamme asiaan. (Esittämäsi organisaatioehdotelma on minusta kyllä hyvä - jotakin sentapaista olen itsekin eri yhteyksissä esittänyt - ja kannatan sitä lämpimästi.)

Meille on nyt käymässä juuri niin kuin tässä ei missään nimessä saisi käydä: hajoitamme rivimme hyppäämällä toistemme kimppuun sokeasti ja huidomme sinne tänne katsomatta mihin iskut osuvat. Tekisimme nyt viisaasti jos jättäisimme arkeologiset periaatekeskustelut ja toistemme mollaamisen tuonnetuksi ja keskittyisimme tieteenalamme käytännöllisen tilanteen kohentamiseen.

Markukselle. Olet ehkä oikeassa, ehkä Helsingin yliopistonkin arkeologian laitoksen olisi pitänyt jättää eriävä mielipiteensä. En ollut kuitenkaan täysin vakuuttunut sen tarpeellisuudesta, enkä ole vielääkään. Käsitin Arkeologia 2000 -toimikunnan tehtävän varsin käytännölliseksi, tavoitteiltaan sellaiseksi, että voitaisiin perustellusti osoittaa tieteenalamme jääneen tiedepolitiikassa syrjään ja tarvitsevan lisää voimavaroja. Sen tehtävä ei mielestäni ollut kartoittaa tai laajentaa arkeologian tutkimuksen teoreettismetodologista kehystä - toki sen kokoonpano olisi ollut aivan toinen jos sille semmoinen tehtävä olisi annettu. Tehtävänsä toimikunta hoiti joten kuten, ainakin se päättyi resurssien lisäystä esittämään, enkä siksi katsonut eriävää mielipidettä välttämättömäksi. Tietysti toimikunta olisi voinut rakentaa mietintönsä taitavammin, mutta toisaalta: kaikkien yksimielisesti hyväksymän mietinnön aikaansaaminen lienee mahdotonta! Siksi katsoin viisaammaksi jättää esittämättä eriävää mielipidettä - ajattelin konsensuksen tässä vaiheessa johtavan parempaan lopputulokseen: arkeologian resurssien lisäykseen.

Markus Hiekkanen

TEKNIikka, ARKEOLOGIA, AJATTELU

- vastaus Heikki Matiskaiselle

Luin artikkelisi "2000-toimikunnan mietinnöllä kolmannelle vuosituhannele" (Muinaistutkija 1/85) ja saatoin todeta sinun heitelleen kiviä instituutioihin, joihin niitä aika ajoin tuleekin heittää. Esimerkiksi mainintasi HY:n arkeologian laitoksen "kliseesopasta" oli varsin sattuva. Olen samaa mieltä kanssasi, sillä ontompaa itsehymistelyä ja omakehua kuin laitoksen teksti mietinnön s. 59 saa hakea - edes toimikunnan sihteeri ei kiitettävästä yrityksestään huolimatta pääse lähimainkaan samaan. Laitoksen panglossilaisen maailmankatsomuksen hapattama julistus osoittaa sen pahoin menettäneen suhteellisuudentajunsa.

Läheskään kaikessa en silti yhdy monessa asiassa tuulia haistelevan artikkelisi mielipiteisiin. Otan tässä esille - siitä huolimatta, että prof. Siiriäinen on A-2000 mietintöä sivuavaa kirjoittelua painokkaasti ilmoittanut vastustavansa - vaatimasi "teorianmuodostuksen" eliminoimisen ja korvaamisen kenttätyö- ym. tekniikalla. Esittämäsi vaatimukset eivät tosin ole uusia - aina silloin tällöin on samantapaista kuultu tunkkaisimpien arkeologipiirien taholta. Kun ne kuitenkin näkee paperilla, on tilanne toinen ja täytyy tarttua kirjoituskoneeseen. Siteeraan väitteesi ja vaatimuksesi:

"Hyvä kenttätöä arkeologi on korvaamaton. Hänen on ensin saatava dokumentointitaito, ennenkuin voi lähestyä tutkimusta "teorianmuodostuksen" puolelta. HY:n arkeologian laitoksen olisi tutkinon uudistuksen yhteydessä suhtauduttava koulutukseen entistä nasakammin, jättää teorianmuodostus vähemmälle ja katsottava että valmistunut arkeologi saa parhaimmat taidot muinaisjäännöksen tutkimiseksi. Kenellä on korvien välissä edellytyksiä tutkijaksi, tietää itse lähteä hakemaan metodeja aineiston tieteellistä julkaisua varten... Kaivauspedagogia, esinetuntemus ja tutkimustekniikka jälleen kunniaan!"

Haluamatta puuttua varsinkaan toiseksi viimeisen virkkeen täydelliseen päättömyyteen on minun sanottava, että väitteesi "teorianmuodostuksen" asemasta laitoksella on vahvasti liioiteltu. Katsoin nimittäin läpi opetusohjelman enkä sieltä löytänyt kummemmin "teorianmuodostusta" tai teoretisointia tai virkamiehiä huolestuttavia ismejä. Laitoksella opiskellaan muinaisjäännöksiä, esineitä, ajoituksia, kenttätekniikkaa jne. niinkuin ennenkin ja niinkuin täytyy osaltaan ollakin. Ainoan "teorianmuodostus"-luentosarjan pitää Jyri Kokkonen, jonka tiedän olevan arkeologijoukkomme ajattelevimpia ihmisiä. Laitokselle täysi tunnustus luentosarjan järjestämisestä ja oikean miehen valitsemisesta! Mutta huomaa, Heikki, että kysymyksessä on vain yksi luentosarja yli kahdenkymmenen "kaivauspedagogisen, esinetuntemuksellisen ja tutkimusteknillisen" sarjan ja kurssin joukossa. Onko todella välttämätöntä hyökätä sitäkin vähää vastaan, varsinkin kun rakenteelliset edellytykset "teorianmuodostuksen" tukahduttamiseen ovat muutenkin olemassa? Näitä edellytyksiä on

sekä ylhäällä että alhaalla.

Vanhastaan tunnettu tosiasia nimittäin on, että esihistorian toimiston johtoporras ammatillisine apparatsikkeineen pystyy varsin vaivattomasti torjumaan kaikenkarvaisten istien ja ismien aikaansaaman huolestumisen uhan. Kyseisillä johtajilla on ylivertainen vainu jäljittää sellaiset arkeologian novitit, jotka kuljeskelevat Nervanderinkadun tuntumissa kanttaen vieraskielisiä kirjoja ja operoiden "neoarkeologisin" idiomein. Heillä on myös täysi pätevyys eliminoida tällaiset istit tyylillisesti samoin kuin tehtiin Itämeren eteläpuolisilla alueilla viisikymmentä tai kaksikymmentä vuotta sitten (pikantti historian paralleeli, joka kuultiin esihistorian toimiston päällikön terveisinä kenttätöyöseminaarissa viime vuonna).

Kieltämätön tosiasia on, että ylhäällä tiedetään "oikea" suhtautuminen "teorianmuodostukseen". Alhaalla sen tukehduuttamiseen on edellytyksiä yhtäläillä, joskin ilmenemismuodot ovat toiset. Esimerkiksi em. Jyrin luentosarjaa oli kuuntelemassa kolme (3) opiskelijaa ja - mikäli oikein olen ymmärtänyt - kaksi näistäkin suostutteli laitos mukaan. Ottaen huomioon laitoksen kymmenet arkeologian opiskelijat on siis ilmeistä, ettei alhaaltakaan ole painetta "teorianmuodostuksen" lisäämiseen. Häpeä niille opiskelijoille jotka olettavat pään olevan vain paikka kuosikkaasti kammatuille hiuksille.

Ei sinulla Heikki ole todellakaan syytä huolestumiseen. Kannaltasi katsoen tilanne ja tulevaisuus on lähes optimaalinen: "teorianmuodostuksen" yllä kohoaa itsetäyteisen vallan vasara ja sen alla lepää henkisen jähmeyden alasin.

Olen kanssasi täysin eri mieltä "teorianmuodostuksesta". Teoria- l. ajatteluluENTOSARJOJA ja -seminaareja tulisi järjestää huomattavasti enemmän kuin tähän asti on tehty - ei kuitenkaan muiden luentojen kustannuksella. Sillä vaikka äly on annettu, eivät ajattelun ja tutkimuksen aseet tule itsestään. Ne täytyy opiskella. Vastaukseksi mahdolliseen kysymykseesi "miksi?" lainaan Jyri Kokkosta, joka tiedotuslehdessämme (2/84 s. 8) kristallisoi sinun ja monen muun halveksiman "teorianmuodostuksen" olemuksen:

"...niin kauan kuin kukaan ei voi väittää nähneensä esimerkiksi Suomen varhaismetallikautta vaan ainoastaan siihen luokiteltuja arkeologia lähteitä, abstraktiot valitettavasti säilyvät."

Jyrin praktista ja maanläheistä teoreemaa voisit sinäkin pohdiskella julkaistessasi kaivaustesi tuloksia. Kentällä eivät auta ainoastaan kaivaustekniikan tarkkuus ja hienostuneisuus, vaikka tärkeitä ovatkin osana tutkimusta. Jollei kentälle (tai vaikkapa kivikauden makasiiniin) lähdetä teoria päässä, on sitä turha jälkeensä lähteä hakemaan "aineiston tieteellistä julkaisua varten". Kenttätöiden ja "käytännön" arkeologian ylikorostamisen takia unohtuvat helposti sekä päämäärä että keinot sen tavoittelemiseksi. Tällöin pudotaan sarjaan, jossa vakavasti keskustellaan siitä, saako paalu-

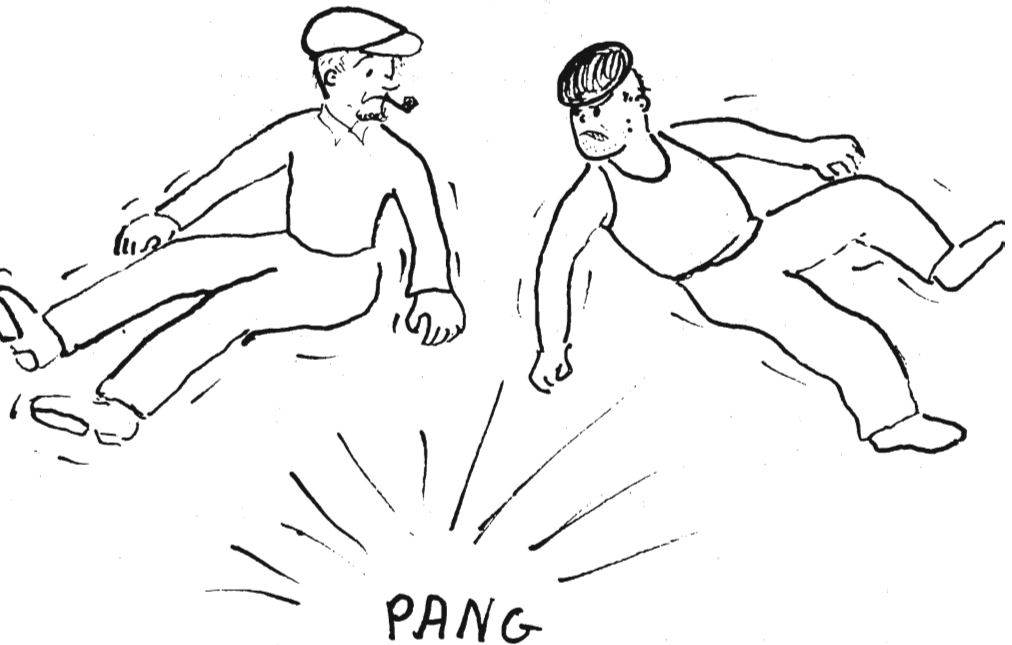

linjassa olla yhden vai kahden sentin heitto kymmenellä met-
rillä. Tämänkaltaisten immobilisoivien keskustelujen tulok-
sia voit lukea esimerkiksi arkeologian laitoksen tutkinto-
vaatimuksiin vieläkin kuuluvan Arkeologin kenttätyöt-nimi-
sen kirjan eräistä artikkeleista.

***

M A T T I

Olit oikeassa! Se oli
miina eikä saviastia....

4455

ARKEOLOGIT
LAPISSA.

Tapio Seger

STATUS QUO - MATISKAISEN MUKANA 3. VUOSITUHANNELLE

Tässä kirjoituksessa kommentoin Heikki Matiskaisen laajaa artikkelia Muinaistutkijan edellisessä numerossa (1/85, s. 4 - 14). Kyseessä on etenkin hänen käsityksensä siitä, mihin suuntaan arkeologian koulutusta tulisi kehittää vuosisadan lopun aikana.

Heikin kirjoitus on pitkä, maailmoja syleilevä ja monessa mielessä hämmästyttävä, paikoin jopa kunnioitusta herättävä. Nopean, mutta poukkoilevan ajatuksenjuoksunsa takia se on kuitenkin kaikkea muuta kuin looginen kokonaisuus. Monet yksityiskohdat ovat täydessä ristiriidassa keskenään. Toisaalta tähän voi olla kiistakirjoitukselle eduksikin. Tässä yhteydessä jätän kuitenkin syrjään suuren osan Heikin teemoista ja keskityn hänen käsityksiinsä arkeologian koulutuksesta, kaivaustekniikan ja teorian suhteesta, suomalaisen ja kansainvälisen arkeologian suhteesta ja atk:n potentiaalista alalla.

Heikin koulutuspoliittisen pääteeman mukaan HY:n arkeologian opetusohjelman tulisi pitkällä tähtäyksellä keskittyä siihen, että kaivauspedagogia, esinetuntemus ja tutkimustekniikka nostettaisiin jälleen (!) kunniaan ja "teorianmuodostus" jätettäisiin entistä vähemmälle.

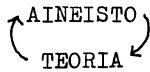
Siitä lähtien (ja tietenkin myös sitä ennen) kun Heikki ja minä HY:n arkeologian laitoksen opiskelijoiksi päädyimme, on koulutusohjelmien sisältö vähintään n. 90 %:sti ollut juuri perehtymistä esineistöön, kiinteisiin muinaisjäännöksiin, ajoitusmetodologiaan ja kaivaustekniikkaan. Tämä kaikki on tietysti myös erittäin tarpeellista. Ihmettelen vain, mistä Heikin "teorianmuodostuksen" opetusta enää voitaisiin vähentää. (Koko termi "teorianmuodostus" on tässä yhteydessä ontuva ja osoittaa jo sekin, ettei Heikillekään ole ainakaan liikaa teoreettista terminologiaa opetettu.) Entä sitten metodien opetus (sekin varsin vähäistä) ? Kuuluuko sekin Heikin mielestä "teorianmuodostukseen"?

Käsi sydämelle Heikki: missä sinä todella opit kaivaustekniikan; laitoksen muutaman tunnin kurssilla (kuinka pitkälle kaivamista todella voidaan luennoilla opettaa ?) vai käytännössä kaivamalla - aluksi ei tietenkään omin päin ? Vaiko mahdollisesti Kielissä, jossa ehkä kaivetaan "paremmin" kuin Suomessa ?

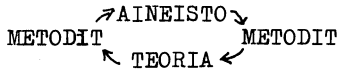
Minusta on hämmästyttävää, että Heikki sortuu samaan kaivaustekniikan mystifiointiin, jota on silloin tällöin täällä harrastettu: kaivaminen yleensäkin on pelottavan vaikeaa ja tietynlaisten kohteiden tutkiminen vielä jotenkin merkittävästi vaikeampaa kuin muiden jne. Nähdäkseni tämän päivän suurin kaivaustekninen yleisongelma Suomessa on se, että nuoret kaivauksenjohtajat eivät usein osaa tai uskalla käyttää

omia aivojaan, vaan noudattavat koneellisesti jostain annettuja kaavoja, joka saattaa johtaa merkityksettömiin tuloksiin tai ajan ja resurssien joskus älyttömäänkin tuhlaukseen.

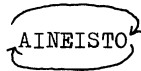
Se kaivaustekniikasta: teoria on taas toinen asia, vai onko? Tieteen toimintaa millä alalla tahansa on kuvattu seuraavalla yksinkertaistetulla kaaviolla:

Oma muunnokseni on seuraavanlainen:

Mikäli ymmärrän Heikin kaavailut oikein, hän haluaisi opettavan arkeologiaa, jota voitaisiin kuvata skemaattisesti seuraavasti:

Heikin vaihtoehto näyttää täydelliseltä umpikujalta riippumatta siitä, kuinka hienosti tätä aineistoa kaivetaan. Olikohan termi "noidankehä" paikallaan?

Heikki näyttää ennen muuta haluavan suomalaisen arkeologian kansainvälisesti vertailukelpoiseksi (vaikkei itse asiassa näytä osaavan päättää onko se jo sitä vai ei; s. 13, vrt. 14). Jo vain se minusta sopii; tähän johtavista opetuksen keinoista olemme kuitenkin jyrkästi eri mieltä.

Edelleen Heikki kysyy: "Onko suomalaisen arkeologian ollakseen kansainvälisesti tunnustettua kadotettava oma identiteettinsä? Kuinka paljon on viime aikoina kirjoitettu kansainväliselle arkeologiselle foorumille, jolla mainitsemiani termejä olisi ollut tarpeen käyttää?" Edellinen lause on hyvin tärkeä kysymys, jälkimmäiseen ainoa oikea vastaus olisi: "Ei läheskään tarpeeksi". Kun Heikin mainitsemat termit paljastuvat: "Kysyn, mitä pitävät nämä jokapäiväiset termit sisällään: a) demografia, b) stratigrafia, c) kronologia, d) osteologia? Tuntevatko arkeologit niiden tarkoituksen syvällisesti, ovatko ne sanoja, jotka tarkoittavat samaa kaikille?", ainoa mahdollinen reaktio on kuitenkin röhönauru. Heikki hyvä: ellet edes sinä ole lisensoituna sisäistänyt näiden termien tarkoitusta, alan olla todella huolissani arkeologian tulevaisuudesta.

Viimeisenä kohtana on Heikin kommentti atk:n roolista arkeologiassa. Minusta sekin on hämmästyttävä: "Ennuste on selvä, seuraavana tulevat ATK:lla kikkailijat esiintymään modernin arkeologian eturivin tutkijoina."

Muistaakseni olit Heikki ensimmäinen helsinkiläisarkeologeista, joka hankki itselleen kotitietokoneen. Tältä ajalta satun muistamaan myös tulisen esitelmäsi Turussa siitä, kuinka "vanhojen" on väistyttävä, kun "tietokonesukupolvi hyökkää arkeologiaan"... Kun sinusta tuli museonjohtaja, hankit ensi töiksesi museoosi PC-järjestelmän.

Koska mitään "atk:lla kikkailua" ei vielä ole suomalaisissa arkeologisissa julkaisuissa näkynyt, minusta alkaa tuntua, että mainitsemasi "selvä ennuste" tarkoittaaakin sitä, että sellaista alkaa pian Riihimäeltä päin näkyä. Odotan mielenkiinnolla!

* * *

PAINOSTA TULLUTTA

Kontaktstencil 26-27. Turun yliopiston arkeologian opiskelijoiden syksyllä 1984 järjestämän pohjoismaisen kontaktiseminaarin esitelmiä ja keskusteluja. Toimittanut Vare ry. Saatavana Vare ry:ltä, osoite Turun yliopisto, arkeologian osasto, Henrikinkatu 2, 20500 Turku 50.

Helena Honka-Hallila: Pyhäjärven eteläosan rautakautinen asutus ja sen yhteys alueen historialliseen asutukseen. Karhunhammas 8. Toimittanut Unto Salo. Suomalaisen ja vertailevan arkeologian laudatur-työ. Saatavana Turun yliopiston arkeologian osastolta, osoite yllä.

Muinaismuistoyhdistyksen Iskos 4 on ilmestynyt. Kirjaan on koottu keväällä 1983 Hanasaarella pidetyt suomalais-neuvostoliittolaisen arkeologisymposiumin esitelmiä ja sen hinta on 50,-. Muinaismuistoyhdistys tietenkkin myy.

Jyri Kokkonen

LA PENSÉE SAUVAGE

Puinaistutkija I/1985 osoitti jälleen kerran pienelle piirille tietä ulos näköalattomuudesta ja toivottomuudesta. Arkeologia 2000-mietintö oli nostattanut reipasta mielipiteenvaihtoa tieteemme tulevaisuuden ydinkysymyksistä. Kirjoittajat Markus Hiekkänen ja Janne Vilkuna peräänkuuluttivat mm. arkeologian luonteen ja päämäärien selkeitä määritelmiä vastaisen toiminnan pohjaksi. Eräänlaisen vastauksen näihin ja moniin muihin kysymyksiin tarjosi Heikki Matiskaisen artikkeli lehden samassa numerossa.

Laajassa esityksessään Heikki syventyi mm. museoviraston esihistorian tutkimuksen organisatorisiin tarpeisiin, arkeologian akateemisen opetuksen vaatimuksiin, anglo-amerikkalaisen teoriajargonin vaaroihin ja vierasperäisten sanojen sielullisiin vaikutuksiin. Näennäisestä **seka**vuudestaan huolimatta kirjoitus on omalla tavallaan johdonmukainen. Se välittää sisäistetyn ja eheän kuvan arkeologiasta tieteenä, jolla on oma luonteensa, tarpeensa ja päämääränsä. Koska tämä kuva poikkeaa jossain määrin perinteisestä länsimaisesta tiedekäsityksestä ja suomalaisen arkeologian omista perinteistä, sitä sietää tarkastella hieman lähemmin.

Artikkelissa arkeologinen tutkimus näyttäytyy ennen kaikkea selkeänä lineaarisena prosessina, joka toimii määrätyn organisaation puitteissa ja joka alkaa aineiston keruusta ja dokumentoinnista ja päättyy tutkimustulosten julkaisemiseen nk. tieteellisessä julkaisussa alkaakseen taas uudelleen uudesta aineistonkeruutilanteesta. Näin ollen tutkimustyö on pääosin arkista käytännön toimintaa, joka edellyttää huolellisuutta, tarkkuutta, dokumentointitaitoa ja tervettä talonpoikaisjärkeä. Näitä valmiuksia taas alan korkeimman opetuksen tulisi kyetä tarjoamaan. Tieteelliseen toimintaan jollakin tavalla liittyvä teoreettinen ja metodiopillinen osuus astuu kuvaan vasta siinä vaiheessa, kun tarinaa eletään kehittää julkaisuun, eikä juuri sitä ennen.

Tällainen kuva on toki mahdollinen, varsinkin jos uskomme lujasti järjestykseen ja asetamme selvät yhtäläisyysmerkit arkeologian ja sen parissa toimivan pääorganisaation välille. Tuloksena on selkeä malli, jossa asioilla on sijansa ja tärkeysjärjestyksensä. Tällainen malli on varmaan hyvinkin tarpeellinen uusien aatteiden ja katoavien arvojen maailmassamme.

Jos kuitenkin, vaikkapa vain hypoteettisesti, oletamme, että arkeologia ja muinaistutkimus ovat mahdollisesti jotakin muuta kuin mitä em. yhtälö opettaa, joudumme hieman hämmentävien kysymysten eteen. Erilaiset ismit ja anglo-amerikkalaisuudet (mitä ne lienevätkään), jotka selvästi häiritsevät niin mainittua kirjoittajaa kuin hänen empatialla kuvaamiaan virastoarkeologeja, osoittautuvatkin vain osaksi keskusteluja, joita eri puolilla maailmaa käydään arkeologiaksi kutsutun tieteen parissa milloin mistäkin lähtökohdista käsin. Vastakohtaisuus me:muut menettää ainakin suuren osan merkityksestään. Tietenkin jos turvaamme yhtälöön, asiat pysyvät järjestyksessä ja teoriat tulkoot post festum, jos sittenkään.

Valitettavasti viimeksi mainitussa kohdassa Heikin kehittämä tieteellisen toiminnan malli ontuu hiukan. Kirjaimellisesti tulkittuna kysymyksessä olisi toiminta, joka toteuttaisi tutkimusta ilman minkäänlaisia ennakkokäsityksiä, kysymyksiä tai ajatusmalleja ja joka vielä pyrkisi kieltämään näiden liian varhaisen osuuden itse tutkimusprosessissa. Jos Suomen muinaistutkimus olisi todellakin toiminut tähän tapaan, olisivat mitä todennäköisimmin jääneet ilman Hackmanin teoriaa, Åyräpään kivikauden kronologiaa, Tallgrenin Itä-Euroopan synteesiä ja Patiskaisen kodanpohjatutkimuksia.

Mainitussa kirjoituksessa pilkistää esiin myös hiukan omaperäinen käsitys tieteen kansallisesta identiteetistä. Yhtälön avulla kansallinen rajaus käy helposti, ilman yhtälöä se näyttää puolestaan nurkkakuntaiselta. Kansallista identiteettiä on korostettava mm. kehittämällä tutkimustoimintaa. Kirjoituksen lausumattomana toiveena on saada kehittää suomalainen arkeologia jämäkäksi ja toimivaksi aineistonkeruu- ja dokumentointitoiminnaksi, jota tultaisiin kaukaakin ihaillemaan - muinaistieteemme vastine AIV-menetelmälle.

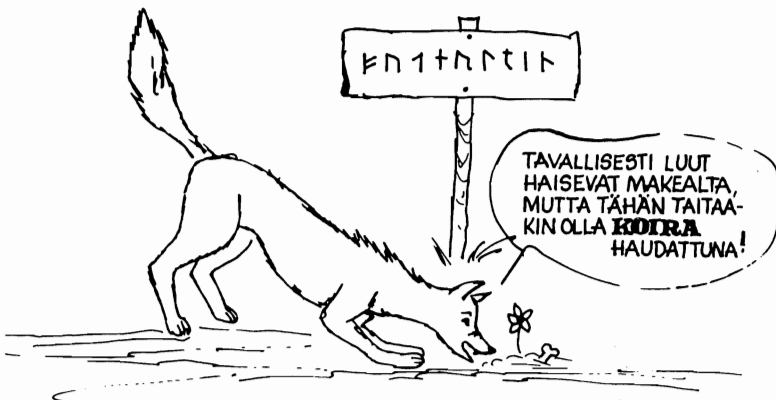

On sanomattakin selvää, että korkealuokkainen kaivu- ja dokumentointityö on ensiarvoisen tärkeää ja siihen on yliopistojen puolella uhrattava resursseja. Epäselvää taas on, miten tämä puoli saattaisi olla ristiriidassa tutkimuksen ja opetuksen kanssa, joka keskittyy teorian ja metodin ongelmiin jo sellaisinaan. Ällistytettävää sensijaan on vaatia, että alamme lähes olematon teoriapuolen opetus olisi uhrattava "tervehenkisemmille" pyrimmöille. Halutaanko ehkä kasvattaa uusi reipas arkeologipolvi, jolla on loistavat käytännön taidot mutta ei käsitä tuon taivaallista alan kansainvälisestä keskustelusta, niin kuin tilanne jo nyt pitkälle onkin..

Heikin omalaatuisesta tieteenkuvasta huolimatta kirjoitus, johon tässä on viitattu, sisältää monia toteuttamisen arvoisia ajatuksia. Esitetty organisaatiomalli on varsin toteuttamiskelpoinen ja saattaisi hyvinkin palvella erilaisia tutkimusintressejä paremmin kuin nykyinen. Valitettavaa vain on hyvien ajatusten häviäminen ihmeellisten ajatusrakennelmien joukosta ongittaviksi.

***

muinaiskoira

Derek Fewster

ARKEOLOGIN I FINLAND, EN VETENSKAP ?

Följande reflexioner är rent personliga; de har uppkommit ur en djup oro för den vetenskapliga arkeologins framtid i Finland. Så vitt jag vet omfattas dessa åsikter inte av någon annan studerande vid Helsingfors universitet; vetenskapsfilosofi diskuteras inte här överhuvudtaget bland studeranden. Min sinnesstämning hänför sig helt och enbart till erfarenheter från det vetenskapliga samfundet i Helsingfors. Den framtid som utmålas i Arkeologia-2000-betänkandet befattar jag mig inte nu med; Denna artikel utgår inte från en "självklar" realism utan från en osäker och sökande idealism.

Jag tror att arkeologin befinner sig i en själslig kris, som kommer att förvärras i framtiden. Vår vetenskap har isolerats från både universitetets andliga miljö och samhället i allmänhet. Den arkeologiska tankevärlden är sällsynt meningslös och sysslar sig med triviala frågor som verkar ha ett självändamål Fortfarande är terra, "objektiva" beskrivningar och typologiseringar det som forskare och studeranden helst vill hålla på med. Den verksamhet som förekommer är hantverk; den stora konsten att skapa synteser och helhetsbilder saknas. Det är enkelt att gömma sig bakom den skenbara objektiviteten idag, utan att ens fundera på varför man forskar.

Arkeologin har idag gått mycket långt bort från sitt rent nationalistiska ursprung och man kunde kanske förvänta sig att vetenskapen hade följt med de andliga strömningar som rört sig sedan sekelskiftet. Nej, istället har den fjärmats från humanismen och tror sig nu vara ett mellanting mellan naturvetenskap och antropologi, en ensam, självgod varg inom forskningen. När någon nämner ordet

metod, drar sig tankarna hos åhörarna sig till C-14 eller pollenanalys. Undantagande naturvetenskapliga hjälp tycks metod vara synonymt med bondförnuft. Vet studeranden ens den innebörd metodologi kan ha, och har inom andra humanistiska vetenskaper ?

I Danmark har man insett det självklara, att arkeologins mening ligger i det som där kallas Folkelivsforskning och som innefattar historia, arkeologi, sociologi, geografi, psykologi, religionsvetenskap, antropologi, etnografi, folkloristik, filologi och sist men inte minst filosofi. Idag är en arkeolog alltför ofta en fackidiot, som aldrig vågar uttala sig om något annat än sina egna forskningars direkta resultat. Om någon av misstag vågar kritisera, eller ens diskutera dessa resultat, blir denna forskare snabbt satt på sin plats igen av den som redan "fullständigt" behandlat problemet. Varför kan vi inte lära oss att sakligt argumentera om vetenskapliga problem, att inte genast ta allting personligt ? Vore inte en helhets-syn dessutom det bästa för vetenskapen ? Var är vår tvärvetenskaplighet ?

Hur än Arkeologin praktiskt organiseras genom Museiverket och kommittébetänkanden och annan byråkrati får vi ändå inte glömma filosofin och teorin, de rent vetenskapliga värdena. Arkeologin får inte bli ett buddistiskt självändamål, som drivs av ett mystiskt intresse utan att se på helheternas strukturer. Jag vill inte påstå att arkeologin har en entydigt bestämd mening, men för att vetenskapen skulle komma ur sin letargi bör problemet ventileras innan en hel generation studeranden fyllda av filosofiförakt och fackidioti går förlorad. Det finns givetvis undantag för dessa tendenser, ett fåtal marxister och endel andra, som insett problemet intuitivt. I övrigt dominerar en mental tomhet inför dessa frågor. Den enda vetenskapsfilosofi man hittar i större mängd, som studerandena inmundigar saligen omedvetna om det, är den posi-

tivism som växt fram mycket passligt med vurmet för naturvetenskaperna som ett svar på alla problem. Indoktrinering skapar inte kritiskt tänkande individer, det behövs alternativ.

Har arkeologin en andlig framtid i Finland? Än så länge tvivlar jag.

"Filosofin är icke en av naturvetenskaperna. ...
Filosofin är ingen lära utan en aktivitet." ...

Ludwig Wittgenstein

K U U L U T U S ! ! !

Kiinnostaako Sinua erityisesti jokin muinaisjäännös, muinaisjäännösalue, tärkeä löytöpaikka tai jonkin määrätyn kunnan menneisyys? Haluaisitko kertoa siitä muillekin kuin arkeologeille?
Seuramme suunnittelee populäärijulkaisusarjamme jatkoa. Eräs mahdollisuus on huomattavia muinaisjäännöksiä esittelevä yhteisjulkaisu, jos innostusta ideaan löytyy. Pistäkääpä paperille ne kohteet, joista haluaisitte kirjoittaa, ja muistakaa, että arkeologia ei lopu ristiretkiin.
Lammilla voimme keskustella asiasta lisää, mutta olisi hyvä saada jo sitä ennen ehdotuksia seuran osoitteella. Kirjeen vasempaan alakulmaan tunnus "OPPAANA ARKEOLOGI!"

Anna-Liisa Hirviluoto

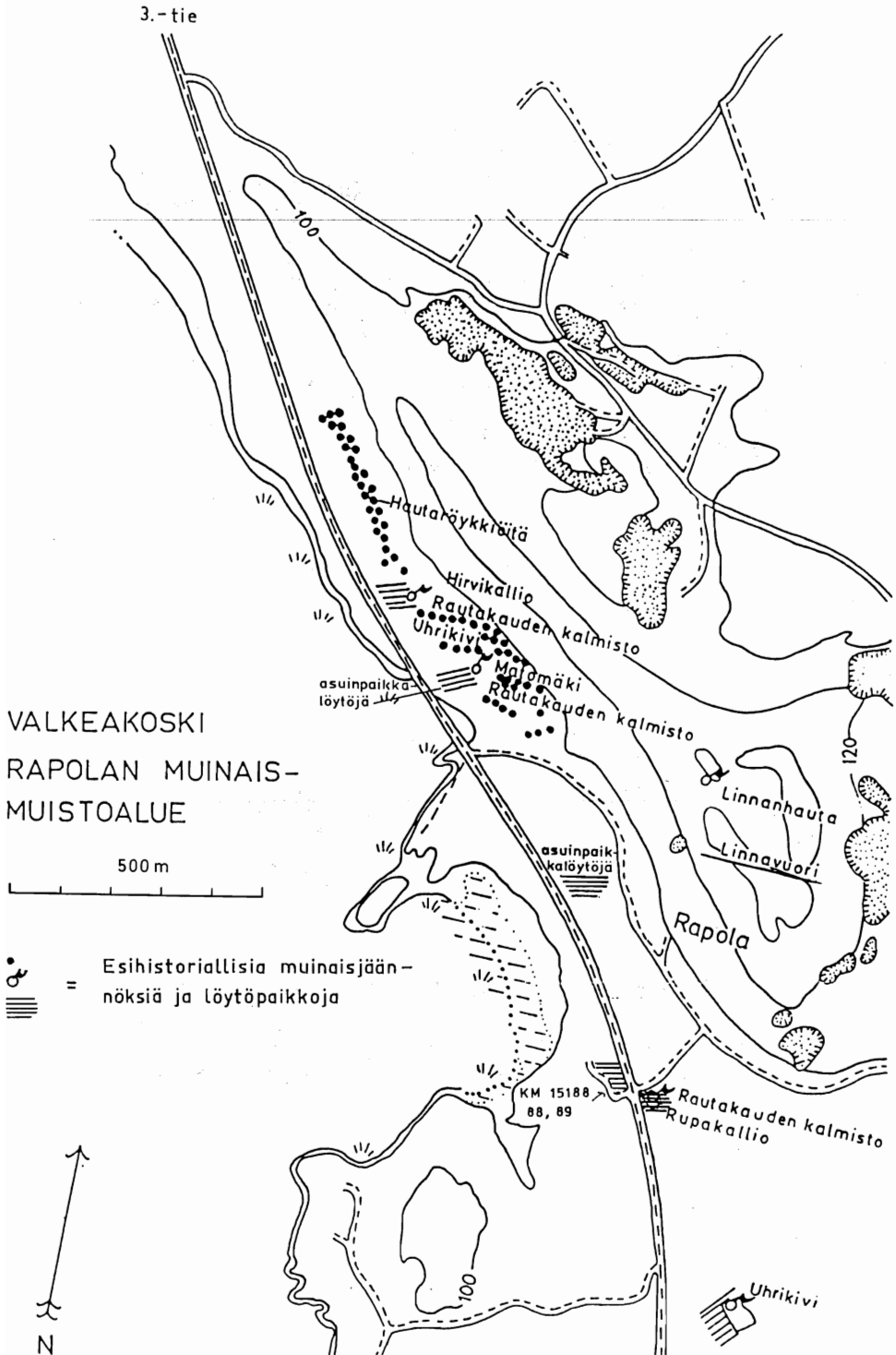
MOOTTORITIEKÖ RAPOLAN LINNAVUOREN JUURELLE ?

Arkeologit ovat tottuneet pitämään Valkeakosken Rapolaa unohdettumattomana muinaisjäännöksenä, jonka laelle ja rinteille tehdyt ekskursiont ovat kuuluneet jokaisen alaa opiskelleen kokemuksiin. Rapolaan on viety myös kaukaakin tulleita asiantuntijoita, silloin kun muinaisjäännöksiä koskevat retket ovat kuuluneet heidän ohjelmaansa.

Kaikki muistavat, että Rapolan laajaan muinaismuistoalueeseen tutustuminen on vaatinut aikaa. Retki on tavallisesti alkanut kiipeämisellä jyrkkärinteisen harjun laelle, jonka huippu on n. 70 metriä viereisen Vanajan pintaa ylempänä. Linnan laella kulku on itsestään ohjaantunut polulle, joka noudattaa harjun reunaa myötäilevää varjolta kilometrin pituista valliä. Se sulkee sisäänsä kaksi jääkauden aikana syntynttä valtavaa harjuhautaa. Maiseman jättiläismäiset mittasuhteet ja varsinkin sen laelta avautuvat maisemat korostavat paikan ainutlaatuisuutta myös luonnon muistomerkkinä. Toisaalta linnan historiasta kertovat monet alueelta tavatut muinaisjäännökset, vallin ohella asuinuopat, linnan puolustajien heittokivikasat, tulisijat ja muut löydöt. Ne on löydetty 1920-luvulla suoritetuissa kaivauksissa, mutta monet niistä ovat peittyneet kasvillisuuden alle vuosikymmenien kuluessa. Eräs tulisijoista on kuitenkin näkyvissä linnan itäosassa. Yllätyksekseni olen löytänyt melko lailla samantyyppisen muinaisjäännöksen virolaiselta Varbolan muinaislinnalta. Erona on lähinnä kiviä materiaali. Varbolassa uunin rakentamiseen on käytetty liuskakiveä.

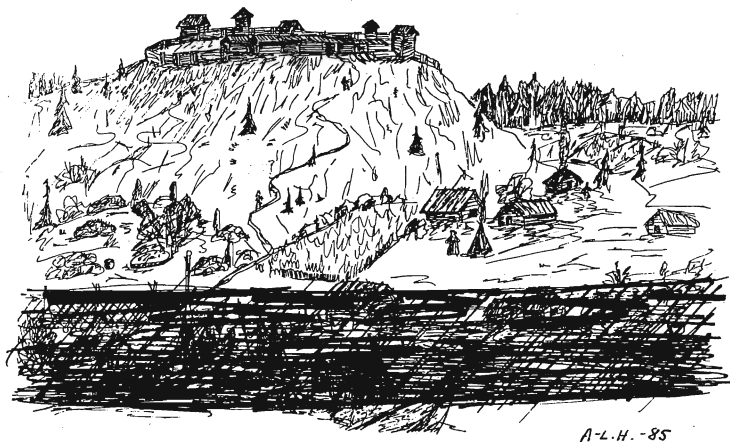
Rapolan laelta avautuva näköala antaa käsityksen linnan sijainnista muinaisten vesiteiden varrella. Siitä ovat avautuneet yhteydet etelään Hämeenlinnan rautakautisiin keskuksiin ja pohjoiseen suuntaan Sisä-Suomen erävesille ja turkismaille. Linnan muinainen satama on välittänyt näitä yhteyksiä ja sen merkitys Rapolan historiassa on ollut huomattava.

Rapolan retki-ohjelmaan ovatkin aina kuuluneet tutustuminen muinais-satamaan viettäviin rinteisiin, missä ovat linnan asukkaiden asuin- ja uhripaikat sekä kalmistot. Varhaisimmat löydöt ovat aivan ajanlas-

Kirjoittajan kuvitelma Rapolan muinaismaisemasta

Rapolan muinaismaisema moottoritienlinjan kanssa.
Eritasoristeys jää kuvan ulkopuolelle oikealle.

kun alusta tai mahdollisesti suorastaan kivikaudelta. Näin yllättäviin ajoituksiin voimme mahdollisesti päätyä viimeke-
säisten löytöjen perusteella, jotka tavattiin aivan 3. tien ylä-
puolelta. Suurin osa Rapolan rikkaasta aineistosta, mihin kuuluu
tuontiesineitä aina Volgalta asti, sijoittuu kuitenkin rautakaudel-
le.

Mennen ajan muistot ovat Rapolan maisemassa monessa kerroksessa.
Esihistoriallisten kalmistojen ja asuinpaikkojen lähelle ja var-
masti osittain päälle on kasvanut historiallisella ajalla kult-
tuurihistoriallisesti arvokkaita kartanoita pihapiireineen ja pel-
toalueineen. Pakanuuden ajan kalmistot ovat entisiä hakamaita ja
muinainen satama on osittain maaton tai peittyneet ikivanhojen
tervaleppien alle. Tämä maankäyttö ei ole kuitenkaan pilannut mui-
naismaisemaa. Päin vastoin se on vain tuonut siihen oman his-
toriallisen lisä vivahteensa.

Sen sijaan Rapolan rantaan rakennettu 3.-tie erottuu selvästi mai-
semasta. Kun tietä rakennettiin, löydettiin sen molemmin puolin
sadan metrin pituiselta matkalta runsaasti rautakautisia esineitä.
Tie halkaisi linnan sataman lähellä olleen kalmiston, mutta linjau-
säästi kuitenkin suuren osan rantaviivasta ja muinaismaisemasta
rakentamisen aiheuttamalta tuholta.

Mutta miten käy jatkossa? Tällä kerralla Rapolan maisemaan on suun-
nitteilla Helsinki-Tampere moottoritien eräs vaihtoehto. Sen to-
teuttamista ei tiettävästi niinkään kannata Tie- ja vesirakennushalli-
tus, vaan eräät kaupunkilaiset ja paikalliset luonnonsuojelu- ja
ympäristöyhdistykset. Viimeksi mainitut ovat korostaneet julkilausu-
missaan, että Rapolan kohdalle voitaisiin rakentaa 3. tien linjau-
sta noudatteleva kaksikaistainen moottoriliikennetie. Heidän kannan-
ottonsa on antanut paikalliselle lehdistölle aiheen todeta, että
mainittu tie voitaisiin rakentaa Rapolaan "tekemättä suurempaa vau-
riota luonnolle ja historialle". Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaan-
sa. Nykyinen tie kulkee muinaismuistoalueella eikä siinä ole tilaa
tien levennyksille eikä eritasoristeyksille. Uskaltaisinkin myös
väittää, että Rapolan rantamaisema on myös luontonsa puolesta niin
arvokas, ettei sitä pidä peittää asfalttinauhalla.

SUOMEN ARKEOLOGISEN SEURAN LAUSUNTO 29.3.1985

TIE- JA VESIRAKENNUSHALLITUKSELLE

Parhaillaan suunnitteilla olevan Hämeenlinnan ja Tampereen välisen moottoritien eräs linjausvaihtoehto on johdettu kulkevaksi Valkeakoskella Rapolan muinaismuistoalueen kautta. Vaihtoehto on herättänyt julkista huomiota erityisesti paikallislehdissä, ja eri suunnista on sitä kohtaan esitetty voimakasta kritiikkiä.

Suomen tietöellisesti koulutettuja arkeologeja edustavan Suomen arkeologisen seuran tavoitteisiin on sen perustamisesta lähtien kuulunut mm. esihistoriallisen kulttuuriperinnön vaaliminen. Yksi tämän perinnön arvokkaimmista muistomerkeistä Suomessa on Rapolan muinaislinna ja sitä ympäröivä rautakautinen kulttuurimaisema kalmistoineen ja asuinpaikkajäänteineen, ja siksi Suomen arkeologinen seura tuntee vakavaa huolta tätä kokonaisuutta uhkaavasta hankkeesta.

Rapolan muinaislinna on rakennettu luonnonkauniille harjulle, jonka laelle on jääkauden aikana syntynyt jättiläismäinen hautavajoama. Rinteiden yläosaa kiertää kivistä ja maasta rakennetun lähes kilometrin pituisen puolustusmuurin jäännös. Linnan Vanajaveteen viettävällä rinteellä puolestaan on useita eri-ikäisiä rautakautisia kalmistoja sekä uhri- ja asuinpaikkoja, jotka kaikki ovat lähellä nykyistä valtatie numero 3 ja samalla suunniteltua moottoritietä. Valtatien rakentamisen aikaan löydettiin nuoremmalle rautakaudelle kuuluva runsaslöytöinen Rupa-kallion kalmisto. Edelleen tien läheisyydestä on kesällä 1984 suoritetuissa koetutkimuksissa otettu talteen asuinpaikkalöytöjä, joista vanhimmat ajoittuvat jopa ajanlaskumme alkuun. Linnaan ja sitä ympäröivään asutukseen on kuulunut erittäin tärkeänä osana satama, joka on sijainnut

nykyisen maantien vieressä olevassa maisemallisesti kauniissa Vanajaveden lahdenpohjukassa. Kaikki edellä kuvatut kohteet on rauhoitettu Muinaismuistolain (295/63) nojalla.

Rapolan muinaisjäännöskokonaisuus on muisto alueen tuhatvuotisesta asutuksesta rautakaudella noin 0 - 1000 j.Kr. Erityisesti on syytä korostaa, että Rapolan linna, kalmistot sekä uhri- ja asuinpaikat ovat yhdessä ainutlaatuinen muistomerkki, jonka kaltaista Suomessa ei ole toista. Sen säilyttäminen koskemattomana on aikamme ehdoton velvollisuus.

Rapolan suurta luonnonkauneutta on aina ylistetty. Martti Rapola luonnehtii sitä maisemaksi, "missä muinaiset olosuhteet aukeavat nähtäviksi avarina kokonaisuuksina, suuren panoraaman veroisina". Vaikka valtatie 3 aikoinaan aiheuttikin muinaismuistoalueelle suurta vahinkoa, on siitä nyt tullut muinaisuuden "suurta panoraamaa" esittelevä kulttuuriväylä. Rapolan maisemaan ei kuitenkaan enää mahdu uusia teitä tai tienlevennyksiä. Moottoritien tai moottoriliikennetien takia jouduttaisiin tuhoamaan olennainen osa linnaa, ja ainutlaatuinen muinaismaisema peittyisi asfaltin alle.

Suomen arkeologinen seura vetoaa Tie- ja vesirakennushallitukseen pyytäen sitä luopumaan moottoritiehankkeen em. vaihtoehdosta, jotta Suomen maineikkain muinaislinna säilyisi meidän ajaltamme perintönä jälkipolville, niinkuin se on jo säilynyt tuhat vuotta ennen meitä.

SUOMEN ARKEOLOGINEN SEURA - ARKEOLOGISKA SÄLLSKAPET I FINLAND

Unto Salo, puh. joht.

Anne Vikkula, siht.

TIEDOKSI: Ympäristöministeriö, opetusministeriö, museovirasto, Hämeen lääninhallitus, Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliitto, Tampereen seutukaavaliitto, Sääksmäki-seura ry, Aamulehti, Valkeakosken sanomat

Sirkku Pihlman ja Teija Tiitinen

POHJOISMAINEN ARKEOLOGIKOKOUS TURUSSA ELOKUUSSA 1985

17. pohjoismainen arkeologikokous järjestetään Turussa 19.-23. elokuuta, loppuretkineen 19.-25 elokuuta 1985. Järjestelyistä vastaa Turun yliopiston arkeologian osasto Turun maakuntamuseon aktiivisella avustuksella.

Kokouksen teemana on "De inomnordiska kontakterna under förhistorisk tid och medeltid: den materiella kulturen som avspeglare av riktning, intensitet och former hos kontakter mellan olika bebyggelseområden och sociala grupper". Kiinnostus näin yleiseen aiheeseen näyttää olevan sangen laaja: kokoukseen ilmoittautuneita on toisella, sitovalla, ilmoittautumiskierroksella noin kaksisataa. Innokkaimpia ovat ruotsalaiset, heitä on joukossa 82. Suomessa on innostus Turun ulkopuolella suhteellisesti suurinta Ahvenanmaalla. Lienevätkö rahavaikeudet syynä monien nuoren polven arkeologien pois jäämiseen? Osallistumismaksuhan on 300 mk ja lisäksi tulevat majoitus-, ruokailu- ja matkakustannukset.

Seminaarin ohjelma koostuu eri mittaisista esityksistä (nimetty esitelmiksi, alustuksiksi ja raporteiksi), niihin liittyvästä keskustelusta, retkistä ja kulturellista tai vähemmän kulturellista ja ruokavammasta iltahjelmasta. Yliopiston aulaan pystytetään lisäksi posterinäyttely, jossa kaikki halukkaat voivat esitellä tutkimuksiaan. Ennen juhannusta avataan Turun linnassa Turun maakuntamuseon ja yliopiston arkeologian osaston yhdessä suunnittelema ja edellisen toteuttama Turusta käsin suoritettua arkeologista tutkimusta esittävä näyttely.

Kokoukseen liittyy neljä retkeä, joista kaksi pisintä ovat keskenään vaihtoehdot: lyhyt Turun keskiaikaisiin kohteisiin ja Kuralan Kylämäkeen suuntautuva retki, päivän retki Turusta Paimion suuntaan, jolloin tutustutaan mm. Jukka Luodon tutkimuskohteisiin ja kahden päivän retket Lounais-Suomen rannikolla ja Kokemäenjoen vesistöalueella, joista toisen reitti hakeutuu lähinnä pronssikauden ja varhaisen rautakauden kohteisiin (huomattava osa Turun yliopiston tutkimuksen piiriin kuuluvia kohteita) ja toisen rautakauden ja keskiajan kohteisiin. Joillakin esihistoriallisista kohteista on tehty siivoustöitä kesällä 1984 ja näitä on tarkoitus jatkaa ensi kesänä.

Kokouksesta ei todellakaan ole aiemmin tiedotettu tällä foorumilla - mistä järjestäjät tietysti voivat moittia vain itse itseään. Jos joku havaitsee nyt ensi kertaa arkeologikokouksen olevan tulossa, hän voi ottaa yhteyttä Turun yliopiston arkeologian osastolle, Henrikinkatu 2, 20500 Turku 50, puh. 921/645 251 ja pyytää ilmoittautumiskaavakkeen ja palauttaa sen samaan osoitteeseen. Näille vihoviimeisille voidaan majoitus joutua järjestämään muualta kuin muille. Niitä, jotka ovat jättäneet ilmoittautumatta rahoitusvaikeuksien vuoksi, muistutamme mahdollisuudesta majoittua retkeilymajaan tai turkulaisten kollegojen sohville tai lattioille.

* * *

Turun yliopiston arkeologian osastossa tekeillä olevat
pro gradu - ja laudatur-tutkielmat

Kallberg, Ulla	Aurajoen eteläpuolisen Varsinais-Suomen pronssikauden tyyppiset rauniot
Kaskinen, Ilkka	Kristinuskon heijastumia Varsinais-Suomen kalmistoissa
Kuokkanen, Timo	Panelianlahden varhaismetallikausi
Kurronen, Kaija	Suomen ja Itä-Baltian suhteet viikinki- ja ristiretkiajalla
Lähdesmäki, Ulla	Suomen roomalaisaikaisten metalliesineiden ornamentikka ja sen kulttuurihistoriallinen tausta
Sjölund, Jari	(Koskee Rauman kaupungin arkeologisia löytöjä)
Teinonen, Markku	Karkun asutuskehitys rautakaudesta varhaiskeskiajalle
Tiitinen, Teija	Rauman seudun ja Lapinjoen ympäristön varhaismetallikautiset röykkiöt
Virtanen, Timo	Kokemäenjoen suun pohjoispuoliset pronssikauden tyyppiset hautarauniot Satakunnan rannikolla

Luettelosta puuttuvat Aino Nissinahon ja Tapani Tuovisen arkeologian menetelmiin kohdistuvat pro gradu -tutkielmat sekä jotkin aloittamattomat työt.

Matti

LEPPÄÄHO JA LITHOFAGUS

Joskus 1950-luvulla tekivät Muinaistieteellisen Toimikunnan virkamiehet matkan Moskovaan. Koska naapurin junissa vallitsee sukupuolten tasa-arvo, joutui Hilikka Vilppula jakamaan makuuvaunuosaston miehisen kollegan kanssa. Hän sai itse valita kumppanin ja se oli tapahtunut seuraavaan tapaan: - Salmoa minä en huoli, Salmo on niin tyhmä. Meius taas on niin kyyninen ja Erä-Esko on ilkeä. Mutta sinä, Jorma, sinä olet aina niin kiltti ja iloinen, sinut minä otan.

Jorma Leppäaho ei kukaan varmaan voinut syyttää ilkeäksi tai kyyniseksi, tuskin tyhmäksikään. Hän oli hyväntuulinen ja avulias, kertoi mielellään hyviä juttuja ja pääsi moneen päähenkilöksi.

Hän oli heikkona kaikenlaisiin teknisiin vempaimiin ja intendentin huone muistutti hänen aikanaan enemmän verstasta kuin humanistin työhuonetta. Suuren tilan siitä vei muiden makkarakojuksi nimittämä rakennelma, joka oli tarkoitettu miekkosten ja keihäänkärkien röntgenkuvaukseen.

Uudet laitteet saivat hänet innostumaan joskus ylen määrin. Ella Kivikoski on muistellut, miten pyöreä Leppäaho kerrankin laukkasi häntä vastaan museon käytävällä huutaen: - Lindhof on tullut, Lindhof on tullut". Kesti hetken, ennen kuin selvisi, ettei kysymys ollut ulkomaisesta arkeologivieraasta vaan uudesta kamerasta.

Ehkä Leppäaho oli hiukan herkkäuskoinen; ainakin jutuissa hän joskus esiintyy jymäytettävänä. Niinpä Meius ja Luho olivat kerran ollessaan tupakalla Pälsin kuopan umpisuolella, missä säilytettiin suolöytöjä, huomanneet Lapinlahden jättiläisjalaksen vierellä pikkiriikkisen kovakuoriaisen. Mietiskeiltään ensin, kuinka kauan aikaa ötökältä menisi jalaksen syömiseen, keksivät he mennä kokoelmista vastaavan intendentin luo

kertomaan kauhistuneina, että museoon oli päässyt pesiytymään hirmuinen tuholainen, kiviä syövä Lithofagus musealis. Kivikirveissä oli jo reikiä ja laatikoiden pohjalla kivenmurua. Tarinan mukaan Leppäaho oli kiireesti ottanut yhteyden Eläinmuseoon torjuntaneuvoja saadakseen ...

Sodan aikana oli Kansallismuseossa käymässä tunnettu arkeologi, valtakunnanministeri Heinrich Himmler ja Leppäaho oli määrätty vieraan oppaaksi. Hyvin homma sujui, vaikka väittelyäkin syntyi joidenkin esineiden alkuperästä. Leppäaho oli jo pelännyt Himmlerin parimetrinen gestapogorillojen puuttuvan keskusteluun esimiehensä hyväksi, mutta sisukkaasti hän oli pitänyt kuitenkin puolensa. No, jonkin ajan kuluttua vierailusta oli Auvo Hirsjärvi saanut käsiinsä juhlallisen näköisen saksalaisen diplomin. Se avulla hän oli myöntänyt Leppäaholle korkean kunniamerkin kiitokseksi Suur-Saksalle tehdystä palveluksesta ja vahvistettuaan paperin Hitlerin, Göringin ja muiden nimikirjoituksilla vienyt sen Leppäahon pöydälle. Ja Leppäaho oli aikansa odotellut prenikkaa.

Vielä 50-luvulla arkeologit pyrkivät pysymään visusti erossa lehdistöstä, vaikka poikkeuksiakin oli. Esimerkiksi Leppäaho hoiti hyvin suhteet julkiseen sanaan. Kun hän kaivoi Mikkelin Visulahdessa, levisivät tiedot pikkulehdissäkin ympäri maata, ja radiouutisissa kerrottiin lähes päivittäin tutkimusten edistymisestä. Joskus tosin oli uutisten lukijan pakko todeta, että tänään ei Visulahdesta ole löytynyt mitään.

Minulla oli ilo päästä ensimmäisille kaivauksilleni Leppäahon mukaan Halikon Rikalaan 1953. Leppäaholla oli tuoli, jolla hän istui kaivauksen reunalla, jutteli mukavia ja kuunteli kaivajien juttuja. Uudet jutut naurattivat häntä kovasti ja usein hän sanoi: - Tuo täytyykin muistaa kertoa vaimolle". Ei hän aina istua malttanut. Jos jotain erikoisempaa alkoi näkyä, oli hän pian nelinkontin alhaalla, nenä miltei maassa hautaa raputtamassa.

M A T T I

On se niin kodikasta
kun tytöt puuhailevat
lieden ääressä.

S A K S I T T U A

(US 21.10.-84)

Stonehengestä kopio

Englannin merkittävimpiin matkailunähtävyyksiin kuuluva Stonehengen kivimuodostelma aiotaan rauhoittaa.

Salisburyssa sijaitsevien 3 500 vuotta vanhojen kivien läheisyyteen kaavallaan rakennettavaksi mahdollisimman aidon näköinen kopio Stonehengestä. Kopion rakentamisen syynä on yksinkertaisesti englantilaisten huoli muistomerkkialueen kulumisesta. Esihistoriallisia kiviä

käy nimittäin alueella vuosittain katsomassa noin miljoona turistia. Miljoonien jalkaparien tallaama Stonehengen alue on muuttunut mutaiseksi ja muistomerkki on menettänyt arvokkuuttaan.

Jos ja kun Stonehengestä rakennetaan kopio, voivat turistit tallata alueella mielin määrin rauhassa. Lisäksi englantilaiset kaavailevat alueelle puistoa ja mahdollisuutta ratsastaa.

Omena syytön perisyntiin

Maailman ensimmäinen ja tunnetuin rakkaustarina on länsisaksalaisen tieteislehden mielestä kirjoitettava uudestaan. Hedelmä, jonka Eeva Eedenin yrittäjätarhassa tarjosi Aatamille ei missään tapauksessa ollut omena.

Omenan sukuiset hedelmät olivat Lähi-idässä esihistoriallisina aikoina hyvin pieniä ja happamia Kosmos-lehti väittää. Niillä ei miestä houkuteltu kaidalta tieltä. Kaivaukset ovat osoittaneet, että esim. Reinmaalla on syöty omenia jo 7 000 vuotta.

Samalla putoaa pohja myös legendalta maailman ensimmäisestä kauneuskilpailusta, jossa Afrodite sai Troijan kuninkaan pojalta Parikselta kultaisen omenan. Kosmos tarjoaa jumalattarelle appelsiinin sukuista palkintoa.

OFFERKÄLLAN

Kring klippans tvärbranta stup
 höstkvällens skymning lägrar sig djup,
 och duggregnet viskar i lövlösa träd och snår
 som det viskat var höst sedan tusentals år.
 Där nedanför stupet fanns en gång för länge sen
 en levande källa, en djup och ren
 i lumniga lövträds skygd,
 invigd åt någon gudamakt, fruktad och stark,
 av folket, som här nära stranden först bröt bygd
 och röjde stigar och byggde hus och odlade mark
 och drev på jungfruliga ängar hjordar bet.
 Men vad den guden hette ingen längre vet.
 Kanske hans namn var Tor eller kanske Frö.
 Ack, om den källan finge liv på nytt
 och kunde tälja om tider som flytt
 med solsken och skuggos, med is och tö.

Här störtades utför klippans stup
 ned i källans helgade, klara djup
 de offer, som utvalts att guden löna
 för ynnest han gett och än skulle ge.
 Och bland offren fanns inte blott djur att se,
 det fanns män och kvinnor, starka och sköna.
 Kanske modigt och glatt de mötte döden
 och lyckliga gävo sitt liv, ty de trodde,
 att växten på marken av offret berodde
 och mänskornas öden
 på ljusare banor in skulle länkas.-
 Allt det livets goda, som då kunde tänkas,
 till människobarnen han sände,
 den gudom de icke kände,
 men på vars bud
 träd och örter sig klädde i grönskande skrud
 och säden på åkern uppstod ur myllat frö.-

Och nu en annan, en större gud,
 en himlens och jordens, ha mänskorna fått,
 men ingen vill längre för gudomen dö.
 - Säg, voro de gamla sämre, om trons styrka lägges som mått?

Vörå, senhösten 1935

Jacob Tegengren